

Tisdagen den
17 april 1979

Tisdagen den 17 april

Kl. 15.00

§ 1 Justerades protokollen för den 30 mars samt för den 2 och 3 april.

§ 2 Meddelande om veckans sammanträden

TALMANNEN:

Med ändring av tidigare planer kommer justitieutskottets två betänkanden om rättshjälpen m. m. att behandlas vid sammanträdet torsdagen den 19 april.

De ärenden, som föreligger till behandling i kammaren under denna vecka, kommer enligt från utskotten nu inhämtade uppgifter inte att föranleda så långa debatter att det blir nödvändigt att anordna arbetsplenum på fredag, den 20 april. Sammanträdet nämnda dag blir därför ett bordläggningsplenum och tar sin början kl. 15.00.

§ 3 Om åtgärder för att bekämpa jakten på grönländssäl

Jordbruksministern ERIC ENLUND erhöll ordet för att besvara Jörn Svenssons (vpk) den 13 mars anmälda fråga, 1978/79:425, till utrikesministern, och anförde:

Herr talman! Jörn Svensson har frågat utrikesministern vad regeringen har gjort och vad den ämnar göra för att bekämpa jakten på grönländssäl. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Jag förstår väl de motiv som legat till grund för den framställda frågan och den olust som många människor känner inför detta dödande av däggdjur i stor skala.

Jörn Svensson har särskilt uppehållit sig vid formerna för jakten. Naturhistoriska riksmuseet har nyligen i en skrivelse till regeringen framhållit att utredningar har visat att den nu använda jaktmetoden – klubbning samt blodavtapning – sannolikt innebär ett snabbt dödande med ett minimum av fysiskt och psykiskt lidande. Riksmuseet kan ej stödja påståenden att jaktsättet är mera brutalt eller plågsamt för djuren än någon annan jaktform. Utan att ifrågasätta riksmuseets bedömning vill jag allmänt understryka vikten av att så humana jaktmetoder som möjligt kommer till användning och att jakten utförs på ett ansvarsmedvetet sätt. Denna principiella inställning från svensk sida kommer att framföras till vederbörande regeringar.

En annan väsentlig synpunkt på frågan är jaktens omfattning. Naturhistoriska riksmuseet har i sin skrivelse framhållit att grönländssälarna är en av de

*Meddelande om
veckans samman-
träden*

*Om åtgärder för
att bekämpa jakten
på grönländssäl*

Tisdagen den
17 april 1979

*Om åtgärder för
att bekämpa jakten
på grönländssäl*

mest talrika sälarterna med totalt ca två miljoner djur och att den således inte är utrotningshotad. Stammen av grönländssäl var dock sannolikt tidigare betydligt större. Först de senaste decennierna har jakten börjat skötas enligt s. k. artbevarande principer, dvs. med kvoter som är avsedda att leda till en ökning av stammen. Det finns dock olika uppfattningar om huruvida de nuvarande kvoterna är tillräckligt små, och det är därför viktigt att öka forskningen och att reglera jaktens omfattning enligt forskningens senaste rön.

Jag vill passa på tillfället att understryka den vikt regeringen fäster vid bevarandet av utrotningshotade arter av djur och växter. Sverige arbetar aktivt inom de internationella organen på området, exempelvis inom Washingtonkonventionen, vilken innehåller förbud mot handel med produkter från utrotningshotade arter. Grönländssälens fortbestånd bevakas därvid nog.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Detta är kanske det mest beklämmande svar som jag någonsin har erhållit på en fråga i riksdagen. Det är beklämmande därför att det helt springer ifrån problemet, medvetet vilseleder och dessutom döljer total passivitet.

Vi har att utgå från ett faktum, och det består däri att grönländssäl avlivas i stort antal genom synnerligen barbariska förfaranden. Vi vet att det icke är fråga om ett snabbt dödande. Vi vet att djuren lever långa stunder och utsätts för stor smärta och onödigt lidande. Vi vet att jägarna riktar slag på slag mot dem utan att djuren dör, och vi vet att djuren i stor utsträckning lämnas att avlida med svåra skador. Vi vet att vad som utspelas strider mot varje form av jaktmoral, sådan den hålles i helgd av jägarorganisationerna i vårt eget land.

Vi har bevis på allt detta. Vi har omfattande dokumentation och rapporter, främst från den kanadensiska naturvårdsrörelsen. Vi har filminspelningar som i utdragna sekvenser visar vad som händer, hur de som avlivar djuren går våldsamt till väga för att hindra filmningen, som de alltså t. o. m. själva upplever som komprometterande för dem. Vi vet att allt detta pågår därför att norska kommersiella intressen har påtryckt provinsmyndigheter i Canada att de skall blunda för vad som sker, och vi vet också att jakten är till för att tjäna pengar på rika människors snobberi.

Ovanpå detta kommer jordbruksministern och påstår att jakten är human. Han vågar inte ens stå för den åsikten själv, utan han har låtit en museal institution, verksam i den svenska huvudstaden, uttala sig. Det är bara det att uttalandet därifrån avser ett helt annat beteende än det som utspelas i verkligheten. Jag frågar därför:

Varför har inte jordbruksministern vänt sig till någon som varit med på stället, någon som direkt ansvarar för vittnesrapporter? När ämnar jordbruksministern – jag upprepar den frågan – på ett seriöst sätt ta upp detta med norska myndigheter?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Det finns inget underlag för Jörn Svenssons uppfattning att regeringen och jag själv inte skulle se med allvar på de här frågorna. Jag har tvärtom noga understrukt i mitt svar att det är av vikt att jakten sker på ett humant sätt.

Det är en ganska vanlig ordning att man vänder sig till expertis när man vill ha en fråga belyst. Det är också vad som har skett i detta fall, när jag har citerat naturhistoriska riksmuseets uttalanden i ärendet.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Men, herr jordbruksminister, om man ser med stort allvar på frågan och om man vill värna om att jakt skall försiggå under humana former, då tycker jag verkligen – bl. a. med ledning av TV-inslag som väl knappast ens jordbruksministern eller honom närstående inom bekantskapskretsen kan ha undgått att se – att jordbruksministern borde ha skaffat sig ett bättre underlag för beskrivningen av vad som sker på platsen än det han fått genom teoretiska utredningar av en svensk institution som inte har sett vad som sker.

Det är mycket lätt att få fram den typ av rapporter och utredningar som förklarar ett visst jaktsätt vara all right. Men det är ju så att allt beror på hur jaktsättet tillämpas i praktiken. Som vi alla vet är en gevärskula en i jaktliga sammanhang mycket skonsam projektil, om geväret handhas av en skytt som har den rätta inställningen och som är vapenskicklig, men om geväret sätts i händerna på en otränad jägare eller om det avfyras av en hänsynslös människa som är ute i kommersiella exploateringsintressen, så kan denna gevärskula icke förty välla levande varelser stort lidande.

Jag kan alltså bara konstatera att det enda sakmaterial som jordbruksministern stöder sig på är en hypotetisk utredning som utgår från vissa hypotetiska förhållanden, som icke råder i de fall jag har påtalat och som har bevisats icke råda där. Därför frågar jag återigen: Ämnar jordbruksministern ta upp denna fråga med norska myndigheter, ämnar han informera sig genom dem som har iakttagit vad som sker på platsen, exempelvis den kanadensiska naturvårdsrörelsen, eller ämnar han göra så som hans liberala inställning i det här fallet tydligen hittills har bjudit honom att göra, nämligen anse näringsfriheten som heligare än alla andra principer?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag har full förståelse för reaktionerna från de människor som har sett exempelvis TV-filmning av den här jakten. Därför har jag också i mitt svar noggrant betonat att det är av största vikt att man ser till att jakten sker under så humana och ansvarsmedvetna former som möjligt. På den punkten finns det alltså inga delade meningar mellan Jörn Svensson och mig.

När det sedan gäller frågan om vilket sätt som skulle anses vara det lämpligaste för att avliva dessa djur, vill jag säga att jag inte tänker gå in i en diskussion om detta. Jag vill bara i anslutning till vad Jörn Svensson nämnde i fråga om skjutvapen tillägga att användningen av sådana självfallet är en

*Om åtgärder för
att bekämpa jakten
på grönländssäl*

skonsam metod under förutsättning att vapnen hanteras på ett utomordentligt skickligt sätt. I annat fall kan även den metoden leda till lidanden för djuren.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag förstår inte att jordbruksministern kan säga att det inte råder delade meningar. I detta fall kan vi konstatera att jordbruksministern i stället för att försöka inhämta material från dem som har studerat förhållandena i de territorier där jakten pågår har skaffat sig underlag från utredningar där man utgår ifrån helt hypotetiska omständigheter och från den ideala tillämpningen av ett visst jaktsätt. Här kan man emellertid ifrågasätta om det i det aktuella fallet är just det jaktsättet som tillämpas. Av formuleringarna att döma förefaller det inte vara så. Det är det ena. Jordbruksministern har alltså inte inhämtat något underlag för att få reda på vad som verkligen har skett. För det andra har han också av detta ofullständiga och helt hypotetiska inrikes underlag dragit den slutsatsen att han ingenting bör göra. Jag har den diametralt motsatta åsikten att man bör inhämta uppgifter om iakttagelser som gjorts av dem som på platsen har samlat dokumentation om vad som pågår.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag har för min del ingen anledning att ifrågasätta naturhistoriska riksmuseets sakkunskap.

Beträffande Jörn Svenssons påstående att jag har dragit slutsatsen att ingenting behöver göras vill jag säga att detta är felaktigt. I frågesvaret sade jag klart ifrån att vår principiella inställning om humana jaktformer kommer att framföras till vederbörande regeringar.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Först och främst måste ju en minister självständigt kunna bedöma det informationsunderlag han får. Här är det ju inte tal om att ifrågasätta naturhistoriska riksmuseets utredningar och påståenden på basis av de omständigheter som ligger till grund för dem. Det är bara det att dessa omständigheter uppenbarligen inte gäller, vilket var och en som har tagit del av dokumentationen kan konstatera. Naturhistoriska riksmuseet har uttalat sig om en jaktmetod som, såvitt jag förstår, sannolikt är en annan än den som används. Vidare har utredningen utgått från att jaktmetoden tillämpas på det ideala sättet och under ideala omständigheter och icke på det hänsynslösa och av kommersiell rovdrift styrda sätt som det uppenbarligen är fråga om vid jakten på grönländssäl. Jag frågar återigen: Avser jordbruksministern att i något sammanhang ta upp den här frågan med de norska myndigheter som är närmast ansvariga?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag kan inte vara lika tvärsäker som Jörn Svensson på att naturhistoriska riksmuseets uttalanden bygger på felaktiga förutsättningar.

Tvärtom utgår jag från att de bygger på riktiga förutsättningar.

Vidare har jag redan sagt att den svenska regeringen till de berörda regeringarna kommer att framföra önskemålen om en human och ansvarsmedveten jaktform.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Får jag då ställa ytterligare en fråga till jordbruksministern: Vore det inte på sin plats att jordbruksministern frågade naturhistoriska riksmuseet, om det som museet har uttalat verkligen stämmer överens med vad som sker? Med tanke på de något knapphändiga motiveringar som jordbruksministern har använt synes det mig dock uppenbart att man här talar om två skilda jaktsätt, i varje fall om två helt vitt skilda tillämpningar av ett visst jaktsätt. Vore det inte på sin plats att jordbruksministern skaffade sig själv klarhet på den punkten genom att höra dem som har insamlat information på platsen? Sådan information finns och bör med de resurser som regeringskansliet har inte vara svår att få fram. Jag vill också ställa frågan: Ämnar jordbruksministern, om vad som enligt min mening uppenbarligen har skett kommer fram, ta upp denna fråga med de norska myndigheterna?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Självfallet kommer vi även i fortsättningen att med största uppmärksamhet följa både omfattningen och formerna för den här jakten. Om vi finner att den svenska regeringen behöver vidta ytterligare åtgärder, kommer vi givetvis också att se till att dessa vidtas.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag är ledsn om jag förlänger den här debatten för mycket, men jag märker att jordbruksministern hela tiden slingrar sig förbi mina frågor. Han säger att den svenska regeringen uppmärksamt skall följa det här. Men min fråga gällde på vilket sätt som man skall följa detta. Jag frågade om jordbruksministern ämnar förskaffa sig direktinformation från dem som på platsen har insamlat dokumentation om hur jakten verkligen går till. Jag undrade också om jordbruksministern, om han finner att jakten går till på ett sätt som i stora drag överensstämmer med det som jag här har beskrivit och som har föranlett min fråga, är beredd att aktivt ta ett initiativ, ta kontakt med norska myndigheter och framföra en åsikt i frågan – inte bara följa frågan med uppmärksamhet, som är den klassiska formuleringen för att komma ifrån en kinkig sak här i kammaren.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Regeringen kommer i denna fråga, liksom i alla andra frågor, att fortlöpande inhämta information om vad som sker. Detta är alltså inget undantag från den allmänna principen att om det framkommer ytterligare omständigheter som motiverar åtgärder, så kommer regeringen att vidta dessa åtgärder.

Nr 125

Tisdagen den
17 april 1979

*Om åtgärder för
att bekämpa jakten
på grömlandssäl*

Tisdagen den
17 april 1979

*Om information
rörande nytt löv-
skogsbekämpnings-
preparat*

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag frågade inte om regeringen ämnar inhämta information – jag förstår naturligtvis att regeringen inte kan tycka någonting utan att inhämta information. Däremot frågade jag om regeringen ämnar inhämta någon annan information än den som har kommit från en museal institution verksam här i Stockholm och som förefaller mig bygga på omständigheter som, i både geografisk och begreppsmässig mening, ligger ganska långt från de under vilka jakten faktiskt utspelas.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag vill till sist till Jörn Svensson säga att regeringen självfallet har intresse av att inhämta information från alla de håll och alla de källor där man kan få värdefull information – det är väl ändå en självklarhet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om information rörande nytt lövskogsbekämpningspreparat

Jordbruksministern ERIC ENLUND erhöll ordet för att besvara *Gunnar Olssons* (s) den 28 mars anmälda fråga, 1978/79:461, och anförde:

Herr talman! Gunnar Olsson har, med hänvisning till att produktkontrollnämnden nyligen gett tillstånd till ett nytt preparat för flygbesprutning i skogen, frågat mig om jag är beredd garantera att preparatet inte kommer att medföra skadliga effekter på vår miljö och på vilket sätt allmänheten kommer att informeras om det nya preparatet.

Det bekämpningsmedel som avses i frågan har som verksam beståndsdel glyfosat. Produktkontrollnämnden registrerade medlet år 1975 för användning på åkermark. Medlet har senare godkänts för användning också på bl. a. skogsmark. Produktkontrollnämnden gav i februari i år tillstånd till spridning av medlet från luften för bekämpning av lövsly o. d. på ytor med barrträdsföryngring.

Vid prövning av en ansökan om registrering av ett bekämpningsmedel skall produktkontrollnämnden bl. a. bedöma medlets hälso- och miljöeffekter med hjälp av den vetenskapliga dokumentation som det åligger registreringssökanden att redovisa. Medel som kan befaras medföra skada eller som ur miljösynpunkt är olämpligt skall inte registreras. I samband med registreringen föreskrivs de försiktighetsmått som skall iaktas vid användning. Syftet med den prövning som sker är att så långt som möjligt säkerställa att användningen av bekämpningsmedel sker utan risk för skador på människor eller miljö. Några fullständiga garantier för att ett medel inte kommer att medföra några skadliga effekter kan dock aldrig ges. Produktkontrollnämnden måste därför ständigt vara beredd att så snart anledning finns ompröva användningen av medlen. I många fall har omprövning också skett.

Gunnar Olsson tar också upp den viktiga frågan om information till

allmänheten om de preparat som används för bekämpning. Sådan information ges på olika sätt.

Information direkt till den som hanterar ett preparat ges bl. a. genom märkning på förpackningen. På detta sätt ges upplysning om vilka skydds-föreskrifter som gäller samt bestämmelser om användningsområde. Vidare skall särskild information ges vid spridning av bekämpningsmedel från luften över skogsmark. Därvid krävs bl. a. underrättelse till hälsovårdsnämnd och polismyndighet, meddelande i ortspressen och utmärkning av spridningsom-rådet. Föreskrifterna syftar framför allt till att säkerställa att allmänheten inte ovetande skall komma i kontakt med bekämpningsmedel eller område där sådant har spritts.

Därutöver är det naturligtvis viktigt att allmänheten informeras om att en ny typ av preparat får användas vid flygbesprutning. Enligt vad jag inhämtat kommer naturvårdsverket också att ta fram ett särskilt informationsmaterial om det i frågan aktuella preparatet.

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Först ett tack till jordbruksministern för svaret på min fråga. När vi här i riksdagen för ganska exakt två år sedan fattade beslutet om förbud mot att använda 2,4,5-T i samband med lövskogsbekämpning mottogs detta beslut på många håll i landet mycket positivt. Det gällde inte minst i Värmland, där vi sedan lång tid tillbaka haft en rätt inflammerad debatt om spridningen av bekämpningsmedel från luften.

Som jordbruksministern torde känna till tillhör jag inte dem som hävdar, att vi helt kan avstå från kemisk bekämpning av lövskog, i synnerhet som det alltmer starka lövinslaget börjar bli ett stort problem i det svenska skogsbru-
ket.

Men vad jag däremot anser som väldigt viktigt är att kemiska ämnen skall bevisas vara ofarliga innan de får släppas ut i naturen.

Nu säger jordbruksministern i sitt svar: "Några fullständiga garantier för att ett medel inte kommer att medföra några skadliga effekter kan dock aldrig ges." Jag tror att många kommer att uppleva detta som ett klart otillfreds-ställande besked.

Min fråga i dag gäller ett helt nytt preparat, som när besprutningssäsongen påbörjas skall ersätta det tidigare använda 2,4,5-T. Som jag framhåller i min fråga är detta nya preparat för de flesta av oss helt okänt. Det är givet att det uppstår oro, när ett i skogsbruket hittills oprövat medel nu, enligt beslut i produktkontrollnämnden den 9 februari i år, skall få användas i samband med flygbesprutning.

I frågan om informationen, som jag anser mycket viktig, säger statsrådet att han har inhämtat från naturvårdsverket att man där kommer att ta fram ett särskilt informationsmaterial om det i frågan aktuella preparatet. Nu skall vi ha klart för oss att det återstår fyra månader till den nya besprutningssäsongen. Jag vill då fråga: När får allmänheten det särskilda informationsmaterial som statsrådet här ställer i utsikt? Det är mycket angeläget att denna

Nr 125

Tisdagen den
17 april 1979

*Om information
rörande nytt löv-
skogsbekämpnings-
preparat*

*Om information
rörande nytt löv-
skogsbekämpnings-
preparat*

information ges i mycket god tid innan man över huvud taget börjar använda ett nytt preparat inom skogsbruket.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag delar Gunnar Olssons uppfattning att det är viktigt att man innan man registrerar och släpper ut nya bekämpningsmedel har klart för sig att de inte är farliga för människor och miljö. Som Gunnar Olsson mycket väl vet gör produktkontrollnämnden bedömningar av de enskilda bekämpningsmedlen. Om nya fakta framkommer om ett preparats hälso- eller miljöeffekter, är det i första hand en uppgift för nämnden att bedöma vilka åtgärder som det är motiverat att vidta. Visar det sig att ett preparat är olämpligt att använda som bekämpningsmedel, kan nämnden återkalla registreringen, och det har, som jag sade i mitt första anförande, också skett i åtskilliga fall.

När det sedan gäller det nu aktuella preparatet vill jag framhålla att det inte är oprövat. Det godkändes för användning i jordbruket redan 1975 och har sedan dess prövats. Jag förutsätter att produktkontrollnämnden även när det gäller användningen av detta preparat noggrant har prövat effekterna på människor och miljö.

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Det är riktigt att detta medel är prövat när det gäller ogräsbekämpning i jordbruket, dock icke i vad avser besprutning från flygplan för lövslybekämpning i skogen. I det avseendet är preparatet helt oprövat.

Så till min fråga om informationen. Det är, som jag sagt, ca fyra månader kvar till besprutningssäsongens början. Vi vet av den inflammerade debatt som förekommit på många håll i landet, främst i mitt hemlän, att man vill ha information i god tid om ett nytt preparat innan det över huvud taget släpps ut. Därför kvarstår min fråga: När får allmänheten den informationen? Det är nödvändigt att den kommer i ett så tidigt skede som möjligt.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Självfallet skall informationen om det nya medlet och dess användning komma ut till allmänheten så tidigt som möjligt. Jag nämnde redan i mitt första anförande att produktkontrollnämnden har ansvaret även för informationen på detta område. När det gäller bekämpning från luften skall det ges noggranna meddelanden till allmänheten, i ortspressen och på annat sätt. Jag förutsätter att det kommer att ske även i detta fall.

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Ja, det är riktigt. Men detta preparat är icke prövat i fråga om lövskogsbekämpning. I det avseendet är det alltså helt nytt.

Det är helt klart att man i skogslän, där vi har haft en så inflammerad och intensiv debatt om dessa medels användning, nu känner oro. Detta har också framgått av massmedia i olika sammanhang. Anser därför inte jordbruksmi-

nistern att det är på tiden att allmänheten redan nu får information? Månaderna fram till augusti, då besprutningen börjar, går snabbt, och jag bävar inför det ögonblick då man tar i bruk ett nytt preparat för lövskogsbekämpning, om det inte har föregåtts av fullödlig information.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Det är inte riktigt, som Gunnar Olsson påstår, att det här medlet är helt oprövat när det gäller bekämpning i skogen då man använder luftspridningsmetoden. Försök med luftspridning har pågått under åren 1975–1979. Totalt har 19 försök utvärderats av lantbruksuniversitetet. Universitetets provningsnämnd för ogräsfrågor godkände den 11 januari 1979 luftspridning av medlet på områden för barrträdsföryngringar på grundval av just dessa försök. Medlet är alltså inte oprövat.

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! De nu nämnda försöken är säkert verkställda. Men hur stor del av svenska folket har fått ta del av resultatet? Hur stor del av svenska folket har i dag det minsta begrepp om vad det nya preparatet egentligen är?

När vi fattade beslutet om förbud här i riksdagen, ställdes det stora förväntningar på skogsbruket att i möjligaste mån eliminera medel av denna typ. Nu kommer det ett nytt medel, framställt i USA och, som jag påpekat, icke prövat i det svenska skogsbruket annat än vid försök. Det är därför som jag menar att det vilar ett mycket stort ansvar på berörda myndigheter att här tidigt gå ut med riktig och fullödlig information.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om förvaringen av giftiga kemiska bekämpningsmedel

Jordbruksministern ERIC ENLUND erhöll ordet för att besvara *Grethe Lundblads* (s) den 28 mars anmälda fråga, 1978/79:462, och anförde:

Herr talman! Grethe Lundblad har frågat mig om jag anser det vara tillfredsställande att ett lager med mycket giftiga kemiska medel placeras nära bostadsbebyggelse och befolkningscentra.

Att lagra giftiga kemiska medel på en fastighet utgör miljöfarlig verksamhet. För sådan verksamhet gäller miljöskyddslagen. Enligt denna lag krävs i vissa fall tillstånd eller dispens innan en verksamhet får påbörjas. Sådan förprovning krävs emellertid inte f. n. när det gäller lagring av bekämpningsmedel. För all miljöfarlig verksamhet gäller dock miljöskyddslagens tillsynsbestämmelser. Enligt dessa kan länsstyrelsen meddela råd och anvisningar om sådana åtgärder som behövs för att motverka olägenheter från verksamheten. Länsstyrelsen får också meddela föreläggande om försiktighetsmått eller förbud som är uppenbart behövt för att lagens bestämmelser skall efterlevas. Miljöskyddslagen ger vidare koncessionsnämnden för miljöskydd

Tisdagen den
17 april 1979

*Om förvaringen
av giftiga kemiska
bekämpningsmedel*

befogenhet att på hemställan av statens naturvårdsverk besluta om förbud mot sådan miljöfarlig verksamhet som inte är tillåtlig enligt särskilda regler i lagen.

Hantering av bekämpningsmedel regleras också i lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor. Bekämpningsmedel får inte saluhållas, överlåtas eller användas utan att vara registrerat hos produktkontrollnämnden. För handel med vissa bekämpningsmedel krävs särskilt tillstånd av länsstyrelsen. För lagring och liknande hantering av bekämpningsmedel gäller särskilda föreskrifter som har meddelats av produktkontrollnämnden.

På samma sätt som särskilda skyddsföreskrifter krävs vid t. ex. tillverkning, transport och användning av bekämpningsmedel måste naturligtvis också en tillfredsställande kontroll ske när det gäller lagring av sådana medel. Vilka försiktighetsmått som behöver iakttas får bedömas från fall till fall med tillämpning av bl. a. den lagstiftning jag har angivit tidigare i mitt svar. Den planerade lagringen av bl. a. bekämpningsmedel i Helsingborgs kommun som har föranlett Grethe Lundblads fråga har också prövats av länsstyrelsen i Malmöhus län. Enligt vad jag erfarit undersöks möjligheterna att lokalisera lagret till annan plats i kommunen.

GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret.

En liten idyllisk by i nordvästra Skåne är f. n. i fullt uppror. Byn har bara ca 2 500 invånare, varav många barn. Men nära 1 000 av byns invånare är faktiskt aktiva i kampen mot ett planerat lager för giftiga bekämpningsmedel. Orsaken härtill är att lagrets ägare är Kemisk Værk i Danmark, som är moderbolag till BT-Kemi – det företag som nu har lagt ned sin verksamhet i Teckomatorp.

Länsstyrelsen i länet säger att ingen lag kan hindra lagrets lokalisering. Man kan alltså enligt länsstyrelsen inte förhindra Kemisk Værks verksamhet i Sverige. Men enligt kungörelsen om hälsofarliga kemiska varor får tillstånd att bedriva handel och hantering med bekämpningsmedel endast lämnas till sökande som bedöms kunna handha gift- eller bekämpningsmedlet på ett betryggande sätt. Man frågar sig: Har Kemisk Værk bara något år efter Teckomatorpskandalen detta förtroende? Befolkningen i Påarp anser det inte.

Jag har besökt platsen för det tilltänkta lagret. Alla byggnader ligger nära allmän väg, och de är utan staket eller annan inhägnad. Byggnaderna har många stora fönster endast en halv meter från marken. Enligt en sagesman har en del av byggnaderna bara förstärkta jordgolv. En kommunal vattenledning går strax intill, och det finns många trädgårdsmästerier i närheten. Ca 100 m från byggnaderna ligger en tät villabebyggelse, där många barn leker i närheten.

Man frågar sig verkligen: Bör vi inte försöka undvika den oro som ett sådant här lager kan skapa?

Vi socialdemokrater har i flera år agerat hårt för att de kemiska riskerna bättre skall uppmärksammas. På många håll har också befolkningen i ökad

utsträckning börjat förstå vilka fruktansvärda skador som kan uppstå av kemiska medel. Om inte annat så har befolkningen i Teckomatorp i Skåne förstått detta.

Nu är inte avsikten att politisera denna fråga. Men politiker måste ta upp problem som finns i människornas vardag. Och detta är verkligen en fråga som ligger befolkningen nära om hjärtat. Jag har aldrig sett så många barn intresserat och aktivt ta del av ett miljöärende som just nu i Påarp. Jag vet också att jordbruksministern fått över 13 000 namnunderskrifter, som samlats in i Helsingborg. Hälsovårdsnämnden i Helsingborg har också helt enigt sagt nej till en lokalisering av detta lager till Påarp.

Därför vill jag upprepa min fråga: Anser jordbruksministern – mot bakgrund av vad jag här anfört – att det är tillfredsställande att ett lager för giftiga bekämpningsmedel läggs så nära ett befolkningscentrum?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Vad beträffar frågan huruvida företaget på ett ansvarsfullt sätt kan hantera denna verksamhet – en fråga som Grethe Lundblad tog upp i början av sitt anförande – känner Grethe Lundblad säkerligen till att vi i frågedebatter i kammaren inte kan gå in på enskilda fall.

Sedan är det helt klart att det är nödvändigt att se till att lagring av kemiska medel sker på ett tillfredsställande sätt. Vilka föreskrifter som skall gälla i det enskilda fallet måste bli beroende bl. a. av hur skadliga de lagrade preparaten är. Det går alltså inte att generellt ange hur lagringen skall ske, utan det måste från fall till fall avgöras av de myndigheter som har att hantera dessa frågor.

GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag är medveten om att det här gäller ett enskilt fall. Men när det gällde BT-Kemi ställdes det interpellationer i riksdagen om just det då aktuella fallet.

I debatten om BT-Kemi hade jag anledning att säga att hela handläggningen av den frågan gav en skrämmande bild av den maktlöshet som både kontrollmyndigheter och allmänheten känner vid misstankar om att hanteringen av kemiska ämnen är miljöfarlig och inte fyller lagens krav. Det är därför inte så konstigt om befolkningen fortfarande är orolig.

Vi står nu i begrepp att förstärka miljöskyddslagen. Men miljöskyddsutredningens majoritet har inte velat gå särskilt hårt fram. Just mot den bakgrunden kunde det vara intressant att av jordbruksministern få ett uttalande i denna fråga som också kunde ge vägledning beträffande jordbruksministerns inställning.

Det företag som skall ha detta lager har fortfarande inte gjort rätt för sig i Sverige för de skador som det har förorsakat samhället. Man kan naturligtvis då fråga sig om det är rimligt att ge ett sådant här tillståndsärende en välvillig behandling, särskilt då både befolkningen och kommunens ansvariga organ motsätter sig den tänkta placeringen av detta lager.

Tisdagen den
17 april 1979

*Om statsråds med-
verkan vid invig-
ning av ny sjötra-
fiklinje*

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag delar Grethe Lundblads uppfattning att man så långt det är möjligt skall ta hänsyn till önskemålen hos de människor som är berörda och som bor i den närmaste omgivningen.

Beträffande det planerade lagret i Påarp har länsstyrelsen nyligen haft överläggningar med både företaget och Helsingborgs kommun om möjligheten att lokalisera lagret till annan plats än den först aktuella. Efter vad jag har inhämtat anser länsstyrelsen att förutsättningar nu finns för att lagret kan komma att omlokaliseras till en plats inom hamn- och industriområdet i kommunen. Hur det kommer att gå med detta kan jag självfallet inte uttala mig om här.

GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag kan bara uttrycka befolkningens och mina egna önskemål att jordbruksministern skall utnyttja varje möjlighet att förhindra att detta lager placeras på den tänkta platsen i Påarp. Enligt min uppfattning är den klart otillfredsställande från säkerhetssynpunkt.

Jag vill i det sammanhanget vädja till jordbruksministern att han vid behandlingen av miljöskyddsutredningens betänkande överväger om inte de bestämmelser som i detta fall har tillämpats är alldeles för svaga. Även i framtiden kan det inträffa att tillverkare av bekämpningsmedel inte på rätt sätt följer säkerhetsbestämmelserna, och det måste vara fel att människor tvingas leva i ständig oro för skador till sin hälsa. Jag vädjar därför till jordbruksministern att han gör allt för att förhindra detta lagers placering nära bostadsbebyggelse.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om statsråds medverkan vid invigning av ny sjötrafiklinje

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Carl Lidboms* (s) den 29 mars anmälda fråga, 1978/79:468, till statsministern, och anförde:

Herr talman! Carl Lidbom har frågat statsministern om han anser det förenligt med regeringens politik gentemot Sydafrika att kommunikationsministern medverkar vid invigningen av Transatlantics nya linje mellan Göteborg och Sydafrika och därmed gör reklam för en kommersiell satsning som enligt rederiets förhoppningar skall medföra ett genombrott för Sveriges handel med Sydafrika.

Frågan har överlämnats till mig.

Efter inbjudan av Göteborgs hamnstyrelse invigde jag för en tid sedan den nya Älvsborgshamnen i Göteborg. I det av hamnstyrelsen uppgjorda programmet för denna hamndag ingick en visning av ett nytt svenskt fartyg, nämligen Transatlantics M/S Elgaren. Detta fartyg har satts in på en linje som Transatlantic trafikerat sedan början av 1900-talet. Fartyget anlöper hamnar i

Norden, på kontinenten, i Sydafrika och i Mozambique. Vid hamnanlöpen i de båda senare länderna utväxlas gods även till och från Malawi, Tanzania och Zambia.

Jag har således inte medverkat vid invigningen av någon ny linje mellan Göteborg och Sydafrika.

CARL LIDBOM (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Nu var min fråga ställd till statsministern och inte till kommunikationsministern. Men jag kan förstå att Ola Ullsten fann saken pinsam. Den för honom lättaste utvägen var att låta Anitha Bondestam själv här i riksdagen försvara sina fadäser.

Min fråga gällde Anitha Bondestams tilltag att göra reklam för Transatlantics nya linje mellan Göteborg och Sydafrika genom att medverka vid en påkostad offentlig invigning.

Svaret är ett försök till undanflykt. Rätt många här i landet har sett evenemanget i TV, med Anitha Bondestam på bryggan till det nya fartyg som skulle trafikera Sydafrika. Det är möjligt att Anitha Bondestam blev lurad att göra reklam för Sydafrikalinjen. Det är också möjligt att hon blev överrump-
lad av TV-reporterens frågor. Det må vara hur det vill med det – även om jag tycker att det verkar som om Anitha Bondestam varit förbluffande lättlurad och aningslös.

Men tyvärr stannar saken inte vid detta. I TV-reportaget från invigningen i Göteborg gjorde Anitha Bondestam uttalanden om Sveriges Sydafrikapolitik som måste rättas till.

I reportaget fick redaren först tillfälle att demonstrera hur belåten han var över Transatlantics nya linje som skulle innebära ett stort genombrott för handeln på Sydafrika, därefter vände sig journalisten till Anitha Bondestam med frågan om det inte var litet egendomligt att hon gjorde reklam för detta företag samtidigt som handelsministern förbereder investeringsstopp i Sydafrika.

För att inte göra Anitha Bondestam någon orättvisa skall jag i fortsättningen citera hennes svar och resten av intervjun ordagrant från program-
utskriften:

”BONDESTAM: Ja det är inte meningen att man ska förhindra de handelsförbindelser som finns utan att man inte ska öka de investeringar som finns inom landet.

REPORTER: Önskar du rederiet lycka till nu? Är det önskvärt med en ökad handel med Sydafrika?

BONDESTAM: Det är önskvärt med en ökad handel på sjöfartssidan över huvud taget.

REPORTER: Men riskerar inte en ökning att så att säga ta bort effekten av investeringsstoppet?

BONDESTAM: Jag ser det alltså inte på det sättet som du talar om. Utan det här är en markering att man inte ska öka investeringarna i Sydafrika medan vi är beroende av de handelsförbindelser som vi har.”

*Om statsråds med-
verkan vid invig-
ning av ny sjötra-
fiklinje*

Dessa statsrådsord måste ha gjort ett minst sagt oegendomligt och olustigt intryck på många TV-tittare. Är verkligen Sveriges Sydafrikapolitik så cynisk och hycklande som Anitha Bondestam framställer den? Är vi så cyniska att vi – mer eller mindre som en tom gest – gör en ”markering att man inte ska öka investeringarna i Sydafrika” samtidigt som vi gör vad vi kan för att öka handelsutbytet med samma förhatliga Sydafrika?

Nej, så är det naturligtvis inte. Den svenska riksdagen vill inte bara förbjuda nyinvesteringar i Sydafrika, den skulle också vilja minska handeln med Sydafrika. Men nu finns det en viktig skillnad mellan investeringar och handel. När det gäller investeringar är vi fria att göra vad vi vill, men när det gäller handel är vi bundna av internationella åtaganden, som hindrar oss att vidta ensidiga svenska åtgärder.

Jag vill inte tro att Anitha Bondestams uttalande i TV ger ett korrekt uttryck för vad regeringen tycker och tänker i denna sak. Men det rör sig om ett offentligt uttalande av ett statsråd. För att inga missförstånd skall uppstå, vare sig här hemma eller utomlands, är det angeläget att Anitha Bondestam själv tar tillbaka vad hon sade i TV. Jag måste alltså fråga: Är ni beredd att göra det, fru Bondestam, här och nu?

Jag begär inte att det skall ske i några förödmjukande former. Jag begär bara att det sker på ett klart entydigt sätt.

Jag vill tillägga, herr talman, att jag inte lastar Anitha Bondestam alltför hårt för den naivitet och okunnighet hon avslöjade i TV-reportaget. Den sidan av saken är, när allt kommer omkring, en fråga för statsministern – en fråga om vilka personer han utser till statsråd.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Som framgick av Carl Lidboms anförande har han hämtat inspirationen till sin fråga från ett inslag i TV-programmet Rapport. En reporter därifrån lyckades nämligen, utifrån mitt deltagande i Hamndagen, konstruera en helt egen nyhet med det innehåll Carl Lidbom antyder i sin fråga.

För var och en som tagit del av sakförhållandena kring Hamndagen – alltså även för den reporter som gjorde inslaget – står det klart att min medverkan inskränkte sig till Älvsborgshamnens invigning. Det var inte heller på det sättet, som Carl Lidbom försökte antyda, att först någon från rederiet blev intervjuad och därefter jag, utan programinslaget var hopklippt på ett sådant missvisande sätt.

Regeringens inställning till handelsutbyte med Sydafrika är negativ, vilket Carl Lidbom torde väl känna till. Det vore mig fullständigt främmande att, som Carl Lidbom uttrycker det, göra reklam för en kommersiell satsning för Sveriges handel med Sydafrika. Det har jag heller inte gjort. Visningen av fartyget hade ett helt annat syfte, nämligen att visa en av de nyaste och modernaste arbetsplatserna för svenskt sjöfolk. Om Carl Lidbom anser att det syftet inte var vällovligt, bör Carl Lidbom vända sig till arrangören för Hamndagen, nämligen hamnstyrelsens ordförande Bengt Tengroth.

CARL LIDBOM (s):

Herr talman! Det är tydligt att Anitha Bondestam anser att hon har blivit utsatt för ett attentat från TV:s sida, ett attentat som skapat ett totalt felaktigt intryck av vad som tilldrog sig i Göteborg och varför hon var där. Jag sade också alldeles nyss att det är möjligt att Anitha Bondestam låtit sig luras. Det är möjligt att den här reportern var hård och påflugen. Därför tog jag nu upp en annan sak: Faktum är att hur ditlurad till bryggan på den där båten Anitha Bondestam än var, så passade hon på att göra uttalanden om Sveriges Sydafrikapolitik, som jag tycker på ett entydigt sätt borde korrigeras. I Göteborg gav Anitha Bondestam intryck av att vi vill uppmuntra en ökad handel med Sydafrika och att det där med investeringsförbud bara är fråga om en markering, en gest. Det bör alldeles klart framhållas att så är det inte! Jag sade också att jag inte misstänkte folkpartiregeringen för att ha den inställningen.

Kan vi inte få ett fullständigt entydigt och rejält besked, att Anitha Bondestams uttalanden i Göteborg var förflugna och felaktiga och att den rätta inställningen, som regeringen företräder, är att man vill att även handelsutbytet skall minska?

Vi vet ju av tidigare erfarenheter att Anitha Bondestam ofta gör så att hon i en debatt går upp i en replik, som skrivits på förhand av hennes tjänstemän. Sedan återvänder hon till sin stol, sätter sig där krampaktigt och räddhågad och ställer inte upp mera. Men svara nu, för det här är inte någon parlamentarisk lekstuga, utan hit kommer statsråden för att det krävs besked av dem. Ge en klar deklaration om att dessa uttalanden var felaktiga och misslyckade och att de icke kvarstår i något hänseende.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Jag har aldrig sagt att jag anser att man skall öka handelsförbindelserna med Sydafrika. Det framgick också av det som Carl Lidbom läste upp. Jag anser i stället, precis som regeringen, att det är negativt med handelsutbyte med Sydafrika. Som Carl Lidbom mycket väl känner till och som han också tog upp i sin replik finns det restriktioner för vad regeringen kan företa sig ensidigt för att minska handelsutbytet. Men en sådan minskning kan givetvis också ske på frivillig väg. Då tycker jag att Carl Lidbom bör vända sig till exempelvis Sjöfolksförbundet och höra vilka satsningar man är beredd att göra från den sidan.

CARL LIDBOM (s):

Herr talman! Man riskerar att få en egendomlig dialog, om man skall glida undan och försöka omtolka vad man själv har sagt. Vad Anitha Bondestam sagt är helt klart. En av de frågor jag läste upp var denna:

Reportern: Önskar du rederiet lycka till nu? Är det önskvärt med en ökad handel med Sydafrika?

På detta svarar Anitha Bondestam: Det är önskvärt med en ökad handel på sjöfartssidan över huvud taget.

Det ger väl ändå otvetydigt intryck av att Anitha Bondestam ser positivt på

en ökning av handeln med Sydafrika. Men jag har förstått det så att under diverse slingerbultar tar Anitha Bondestam nu helt och hållet tillbaka och medger i sak att detta var en fadäs. Hennes inställning är, liksom hos en stor majoritet här i riksdagen, att handeln bör minskas fastän vi tyvärr icke är i en situation där vi kan vidta ensidiga tvångsåtgärder för detta.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Jag utgår ifrån att övriga som hörde inslaget i TV och de som har hört mig här i riksdagen i dag inte skriver under den tolkning som Carl Lindbom gjort av mina uttalanden. Den får stå för Carl Lidbom.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om husläkarreformen

Statsrådet HEDDA LINDAHL erhöll ordet för att besvara *Ingegerd Troedssons* (m) den 5 april anmälda fråga, 1978/79:476, och anförde:

Herr talman! Med anledning av ett pressmeddelande från socialdepartementet om propositionen 1978/79:178 om husläkarsystem inom hälso- och sjukvården m. m. har Ingegerd Troedsson frågat när förslag avses att läggas fram för riksdagen om storleken av det belopp som kommer att stå till förfogande för statligt stöd och formerna för dess användning.

Avsikten med uppgifterna i pressmeddelandet om statligt stöd till sjukvårdshuvudmännen var att redan på ett tidigt stadium informera om att regeringen tänker lägga fram förslag för riksdagen om ett sådant stöd.

Överläggningar i denna fråga pågår mellan representanter för Landstingsförbundet och staten. Därvid diskuteras vad som bör göras för att underlätta genomförandet av husläkarreformen. Jag räknar med att förslag i ämnet skall kunna läggas fram vid 1979/80 års riksmöte.

INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret.

Formellt är det onekligen litet egendomligt att i ett pressmeddelande få besked om att ett belopp på omkring 150 milj. kr. under en treårsperiod kommer att stå till förfogande för att underlätta genomförandet av en husläkarreform, uppenbarligen innan man ens vet vad pengarna kommer att användas till, tydligen medan förhandlingar ännu pågår och innan riksdagen tagit ställning.

I propositionen återfinns dessa 150 miljoner över huvud taget inte. Där anføres bara att staten bör vara beredd att ställa vissa ekonomiska resurser till förfogande för att underlätta ett genomförande av husläkarreformen. Inga som helst belopp nämns.

Det innebär i sin tur att betydande bitar är fördolda när riksdagen skall ta ställning. Vilka former skall stimulansåtgärderna ha, var skall de sättas in, med vilka belopp? Kommer det endast att bli fråga om statligt stöd till

sjukvårdshuvudmännen? Kommer privatpraktikerna, som statsrådet säger sig ömma för, med i bilden eller inte? Kommer forskningsinsatserna att ligga vid sidan om?

I propositionen sägs att det är angeläget att försöksverksamhet bedrivs med olika organisatoriska lösningar för att förbättra kontinuiteten mellan sjukvårdspersonal och patienter. Det finner också jag utomordentligt angeläget. Det är av största vikt att sådan försöksverksamhet verkligen kommer till stånd – men inte bara enligt de riktlinjer som antyds i propositionen, där allmänläkaren vid en vårdcentral är den fasta läkarkontakten, utan också med andra former, t. ex. just med en privatpraktiker som husläkare, vilket bör vara möjligt i vissa av våra storstäder. Eller – för att ta ett annat exempel – med en läkare vid ett länsdelssjukhus som för att effektivt utnyttja sina läkarresurser också måste ha en inte oväsentlig andel öppenvårdsverksamhet. Eller – för att ta ett tredje exempel – med en specialist vid ett sjukhus eller en vårdcentral, vilken jag föreställer mig skulle vara den naturliga husläkarkontakten för många som är långvarigt beroende av vissa specialiserade läkarinsatser, t. ex. vissa grävt handikappade. Om ett inte oväsentligt antal miljoner kommer att stå till förfogande vore det, som jag ser det, också angeläget att försöka stimulera till förbättrad rekrytering av läkare, offentliganställda eller privatpraktiker, till orter som har svårt att rekrytera läkare. Annars blir husläkarreformen i många delar av landet ett slag i luften.

Det hade, herr talman, varit önskvärt om riksdagen hade fått klarhet i dessa frågor innan vi skall ta ställning till propositionen.

Statsrådet HEDDA LINDAHL:

Herr talman! Regeringen har funnit det lämpligt att riksdagen först får ta ställning till frågan om införande av ett husläkarsystem, innan regeringen lägger fram förslag om statligt stöd till sjukvårdshuvudmännen för detta ändamål. Riksdagsbehandlingen kan ju påverka behovet och utformningen av ett sådant stöd.

Med hänsyn till vad som förevarit vid de inledande överläggningarna med Landstingsförbundet har i propositionen angivits vissa angelägna områden för ett statligt stöd. Avsikten är att överläggningarna skall fortsätta då riksdagens beslut föreligger. Ett belopp på ca 150 milj. kr., fördelat på tre år, bör utgöra en god stimulans för huvudmännen att bygga ut den öppna vården till ett husläkarsystem. Som jag har anfört i frågesvaret räknar jag med att förslag i ämnet skall kunna föreläggas nästa riksmöte.

Jag utgår ifrån att Ingegerd Troedsson är lika angelägen som jag att husläkarsystemet genomförs så snart som möjligt. Ingegerd Troedsson står ju själv bakom direktiven för den utredning som ligger till grund för propositionen. Det förhållandet att förslag om medelsanvisning inte finns med i propositionen utgör enligt min mening inte något sakligt skäl för att förhålla riksdagsbehandlingen av denna för allmänheten väsentliga fråga. Jag har fått många bevis för att människorna ivrigt väntar på denna reform.

INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Jag är förvisso utomordentligt angelägen om att vi snarast får en situation där de patienter som så önskar får möjlighet till en fast kontakt med en läkare. Anledningen till min oro är att man i propositionen uppenbarligen låser sig fast vid en enda tänkbar form och förväntar sig att riksdagen skall ställa sig bakom denna.

Som jag sade tycker jag att det är utomordentligt viktigt att vi så fort som möjligt får till stånd en försöksverksamhet – men efter olika riktlinjer. Förhållandena är ju olika i olika delar av landet, och olika patienter har också olika behov. Anledningen till min rädsla här är att man har gått till förhandlingar med Landstingsförbundet utifrån föreställningen att husläkar-systemet skall byggas upp efter en enda modell.

Herr talman! Jag finner det fortfarande litet egendomligt att man i ett pressmeddelande talar om, att ett belopp på 150 milj. kr. kommer att stå till förfogande, innan man ens vet vad de där pengarna skall användas till och medan, som jag sade, förhandlingar tydligen ännu pågår.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om budgetanslagen till högskolan

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Lennart Petterssons* (s) den 14 mars anmälda fråga, 1978/79:432, och anförde:

Herr talman! Lennart Pettersson har hävdat att regeringen beräknat lönekostnadspåslaget väsentligt lägre än vad det i verkligheten borde vara och att därigenom regeringens förslag till vissa standardförbättringar kommit att framstå som väsentligt större än vad de i själva verket är. Han har mot denna bakgrund frågat mig dels hur stora felräkningarna är, dels om regeringen avser att korrigera sina förslag med hänsyn till uppgivna fel och i så fall i vilket sammanhang regeringen avser att göra detta.

Felet är 23 milj. kr. Regeringen avser att i tilläggsbudget I för budgetåret 1979/80 föreslå riksdagen att högskoleenheterna skall anvisas den summan. Myndigheterna bör därför i sin planering utgå från detta. Avtalsrörelsen 1978 ledde bl. a. till vissa specialåtgärder för högskolelärnarnas del. De kostnads-mässiga effekterna av dessa har blivit större än den uppskattning som utgjorde ett underlag i regeringens budgetarbete. Avvikelsen är av mindre omfattning med hänsyn till att anslagen är av storleksordningen 2 750 milj. kr. Speciella omständigheter föreligger emellertid inom högskoleområdet, varför jag anser att en uppräknig bör ske. För min del kommer jag sedan att betrakta högskolans pris- och löneomräkning som avslutad. Jag vill i sammanhanget särskilt påpeka att pris- och löneomräkningarna vad avser hela budgetarbetet i regeringskansliet med nödvändighet måste ske med användning av schabloner, varför exakta omräkningar är en omöjlighet.

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

I samband med budgetpropositionen utlovades som bekant 55 friska miljoner till forskningen och forskarutbildningen. Glädjen blev emellertid inte lika stor ute på universiteten när man så småningom fick klart för sig att vad utbildningsministern gav med ena handen tog han i stor utsträckning tillbaka med den andra, dock utan att tala om det.

De uppgifter som jag har fått fram från olika håll tyder nämligen på att indragningarna när det gäller universitetens lönekostnadspåslag uppgår till inte mindre än 30 milj. kr. Som var och en förstår skulle, om utbildningsministerns ursprungliga neddragningslinje hade fullföljts, resultatet ha blivit betydande avskedanden av universitetslärare och även försämringar i utbildningens kvalitet. Detta, vill jag hävda, kan statsrådet Wikström inte ha varit omedveten om. Därtill är nämligen skillnaderna mellan vad det ansvariga ämbetsverket UHÄ räknat fram i lönekostnadspåslag och det som utbildningsministern föreslog riksdagen alltför stora.

Speciellt trist i sammanhanget tycker jag har varit den brist på öppenhet i redovisningen som utbildningsdepartementet och budgetpropositionen har visat i denna fråga. Det får inte vara så att universiteten och högskolorna i brist på redovisat underlag i anslagsberäkningarna från utbildningsdepartementet skall tvingas till omfattande datakörningar och analyser för att över huvud taget kunna kontrollera om de föreslagna anslagen verkligen räcker till för att betala avtalsenliga löner åt de anställda.

Därför vill jag fråga vilka åtgärder utbildningsministern, mot bakgrund av det skedda, avser att vidta för att i fortsättningen göra redovisningen till universiteten och riksdagen mera öppen på denna punkt. Det var den ena frågan, herr talman!

Den andra frågan gäller om de 23 milj. kr., som nu skall komma på tilläggsanslag till hösten, verkligen kommer att räcka. På basis av den skrivelse som UHÄ överlämnade till utbildningsdepartementet i oktober förra året kan man utläsa att bristen skulle uppgå till närmare 30 milj. kr. Detta har sedan i allt väsentligt bekräftats genom kontakter med olika universitet och högskolor. Jag vill alltså fråga utbildningsministern om han nu kan bekräfta att samtliga avtalsenliga lönekostnadspåslag verkligen täcks in genom tillskottet på 23 milj. kr., så att universiteten inte tvingas till avskedanden.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Om man har en statlig verksamhet där lönerna anvisas via förslagsanslag, så uppstår aldrig det problem som vi här har mött. Men i den nya högskolan har vi ett anslagssystem med låsta ramar, och där arbetar man med nödvändighet med schabloner. Så fort jag fick min uppmärksamhet riktad på detta förhållande hade jag en överläggning med rektorerna vid de stora universiteten och sade då att enligt min mening skall självfallet inte några resursnedskärningar ske. Svårigheten har här varit att det underlag som vi har fått från avtalsverket uppenbarligen har rymt vissa fel. Jag sade på en

Nr 125

Tisdagen den
17 april 1979

*Om budgetansla-
gen till högskolan*

*Om budgetansla-
gen till högskolan*

gång att visar det sig att sådana fel har uppstått, så skall de korrigeras. Den korrigeringen har nu skett, och jag är övertygad om att medlen skall kunna räcka för högskolorna.

Det är inte någon brist på öppen redovisning. Svårigheten har varit att få fram det material som ligger till grund för beräkningen, och det är därför det har tagit en viss tid att göra denna korrigerings.

I en budget av storleksordningen 2 750 milj. kr. rör det sig här om mindre än 1 %. Men ändå är det naturligtvis viktigt att man får precis de pengar man skall ha. Problemet ligger som sagt i själva anslagssystemet. Om det visar sig att man behöver förbättra det på någon punkt, så skall det självfallet ske. Det här är ju en fråga som man skall bedöma så rationellt och klokt som möjligt.

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Det hade varit önskvärt att utbildningsministern hade begagnat sig av de beräkningar som gjorts av den myndighet som är närmast inblandad i sammanhanget. Dess beräkningar tyder på att det behövdes 30 milj. kr. till. Utbildningsministern valde uppenbarligen att inte lita på universitets- och högskoleämbetet, eftersom det tydligen gällde en alltför hög kostnad. Jag kan bara konstatera att vad som hade varit naturligt i det här avseendet, när det är fråga om rena följdberäkningar, nämligen att följa den underlydande myndigheten, det gjorde man alltså inte. Det tycker jag är en politisk handling som inte är lämplig i det här sammanhanget.

När det gäller frågan om de 23 miljonerna verkligen täcker de avtalsenliga lönepåslagen, vill jag bara än en gång ha bekräftat att utbildningsministern här i riksdagen förklarar att skulle det uppkomma ytterligare behov av påslag, i miljoner kronor räknat, för att täcka in förpliktelserna, så är han beredd att till riksdagen inkomma med ett förslag om detta.

Jag vill fråga utbildningsministern om även löneklassuppräkningsarna är inräknade i den här summan på 23 milj. kr. Eller är meningen kanske att de universitetsanställda skall avstå från sina löneklassuppflytningar?

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Det senaste var så dumt så det är inte värt någon kommentar. Självfallet skall alla ha de löner som de har blivit lovade av staten.

Jag vill påminna om att även arbetsgivarverket är en statlig myndighet, och det är denna myndighet som ger underlag när det gäller beräkning av löner för de statsanställda.

I mitt svar har jag sagt att jag nu betraktar detta budgetårs pris- och löneomräkning som avslutad. Det har jag sagt just av det skälet att jag vill undvika en spekulation i att man nu kan försöka pressa fram ytterligare pengar. Vi har efter bästa förmåga och bästa samvete försökt räkna fram omfattningen av det fel som vi har funnit i uppgifterna från arbetsgivarverket. Vi har då fått fram den siffra som jag har haft den stora glädjen att i dag kungöra som en nyhet för Lennart Pettersson och framför allt för högskolemyndigheterna, som väntat på detta besked.

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag tycker i och för sig att det är bra att det kommer till 23 miljoner, men det fattas, herr utbildningsminister, ytterligare ett antal miljoner.

Utbildningsministern tyckte att frågan om löneklassuppflyttningarna var en dum fråga som inte behövde några ytterligare kommentarer. Men skall man också tillgodose – enligt de beräkningar och kontroller som universiteten har gjort – löneklassuppflyttningarna på skilda håll i landet räcker det inte, herr utbildningsminister, med 23 miljoner. Och nu måste utbildningsministern bestämma sig. Säger utbildningsministern till riksdagen i dag att förpliktelserna när det gäller lönekostnadspåslag osv. skall hållas, så leder det eventuellt fram till ett högre belopp. Det är det ena alternativet. Det andra alternativet är att utbildningsministern säger att 23 miljoner kommer det att bli, punkt och slut, och sedan accepteras ingenting utöver det.

Vilken linje kommer egentligen utbildningsministern att bestämma sig för – full kostnadstäckning på lönepåslagen i enlighet med avtalen eller 23 milj. kr.?

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Den här frågan var verkligen konstruerad.

Jag har inte hört talas om att någon statlig myndighet någonsin har betalat för litet till någon som har fått en lön fastställd på sedvanligt sätt. Det kommer att bli på det viset även här.

Får jag erinra Lennart Pettersson om att efter utgången av förra budgetåret, 1977/78, hade högskoleenheterna oförbrukade medel, reservationer, i storleksordningen tre fyra gånger den nu aktuella summan.

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! De som får vara kvar på universiteten och högskolorna kommer nog att få sina avtalsenliga löner, men frågan är vad som gäller för de anställda som man inte har pengar att betala för. Då blir det ju fråga om avskedanden, herr utbildningsminister. Men vi kan alltså utgå från de resonemang som vi haft här i dag, att utbildningsministern garanterar att det påslag som nu kommer på 23 miljoner utöver vad man först räknade med innebär full betalning när det gäller lönekostnadspåslagen samt inga avskedanden, och det vore bra om vi kunde få det beskedet.

När det gäller öppenheten tror jag det är väldigt viktigt, herr utbildningsminister, att man har en mera öppen redovisning än vad ni åstadkommit i årets budgetproposition. Det har varit en djungel att orientera sig i för universiteten och högskolorna men också för riksdagen och dess utbildningsutskott. Jag skulle faktiskt vilja föreslå utbildningsministern att han nu tillsätter en arbetsgrupp med representanter för universitet och högskolor för att ta itu med frågan om en bättre redovisning inför offentligheten, så att vi slipper den cirkus som vi haft under några månader ute på universiteten.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Jag är säker på att det kan finnas anledning att se över också det här avsnittet när det gäller högskolornas finansiering och beslutssystem. Men jag vill upprepa att de förhandlingar som äger rum mellan de fackliga organisationerna och staten löper i vissa precisa former. De löner man kommer överens om utbetalas – allt fungerar väl. Det fel som uppstått har regeringen nu velat rätta till.

Det finns ju en sak som är värre än att begå ett fel, och det är att inte erkänna det och inte försöka rätta till det. Vi kan ju inte gärna ådagalägga större öppenhet än: att från början säga att visar det sig vara fel skall vi rätta till det. Det har vi nu gjort, Lennart Pettersson.

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag tycker det är bra att utbildningsministern vidgår det fel som uppenbarligen har gjorts. Vad det nu beror på kan vi ha skilda uppfattningar om, med det är bra att det kommer ett förslag till hösten på 23 miljoner.

Jag vill bara avslutningsvis ställa följande enkla fråga till utbildningsministern: Om det skulle visa sig att de 23 miljonerna inte räcker till, är då utbildningsministern beredd att tillskjuta de ytterligare medel som skulle behövas för att fullgöra de förpliktelser som utbildningsministern givit uttryck åt här i dag?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om rätten till utbildningsbidrag vid forskarutbildning

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Ylva Annerstedts* (fp) den 29 mars anmälda fråga, 1978/79:466, och anförde:

Herr talman! *Ylva Annerstedt* har frågat mig om det står i överensstämmelse med syftet med utbildningsbidragen för doktorander att en person som uppbär full ålderspension från tidigare statlig tjänst erhåller utbildningsbidrag.

Av förordningen om utbildningsbidrag för doktorander framgår att den som är studerande för forskarutbildning kan få utbildningsbidrag för doktorander och att vid urval mellan behöriga sökande skall den ges företräde som bedöms bäst kunna tillgodogöra sig utbildningen. Först om flera sökande är lika kvalificerade skall deras behov av ekonomiskt stöd beaktas.

Jag anser emellertid att sådana studerande som har möjlighet att behålla lön, får pension etc. och på det sättet ordnar en tillfredsställande försörjning under studietiden inte bör komma i fråga för utbildningsbidrag. På så sätt skulle bidragen reserveras för de studerande som bäst behöver dem. Givetvis bör vid en behovsprövning inte beaktas inkomster av bisysslor och ej heller av deltidsarbete för sådana forskarstuderande som kan studera på deltid enligt

förslag i propositionen 1978/79:119 om vissa frågor rörande forskarutbildning.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört anser jag att bestämmelserna om utbildningsbidrag bör ändras så att bidragen inte kan utgå i sådana fall där behov av ekonomiskt stöd saknas. Jag avser att föreslå regeringen att ge universitets- och högskoleämbetet i uppdrag att utarbeta ett förslag till en sådan ändring.

YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Wikström för svaret på min fråga. Det är mycket tillfredsställande med besked om att åtgärder nu skall vidtas.

Det statistiska material som visar en mycket kraftig nedgång av forskarrekryteringen är synnerligen oroande. Därför är det angeläget att vi uppmuntrar fler yngre studerande att fortsätta sin utbildning.

Ett av de hinder som håller tillbaka antalet studerande på forskarnivå är naturligtvis studiefinansieringen. Det är förenat med stora uppoffringar att ägna sig åt forskarutbildning, samtidigt som man kanske håller på att bilda familj och samtidigt som mera fördelaktiga villkor erbjuds den som väljer att direkt ge sig ut i arbetslivet.

Mot den bakgrunden är det givetvis angeläget att de finansieringsmöjligheter som ändå finns verkligen förbehålls dem som inte har möjlighet att försörja sig på annat sätt – dock inte så att utbildningsbidrag generellt skall utdelas efter behovsprövning. Men utbildningsministern sade ju klart ifrån att så inte skall ske.

Vad jag vänder mig mot är alltså att utbildningsbidrag skall kunna utgå till personer som på annat sätt – exempelvis genom ålderspension – har sin försörjning tryggad, och det är ju vad som inträffat vid Uppsala universitet. Tyvärr har den nuvarande förordningen om utbildningsbidrag för doktorander medgivit ett sådant förfarande. Jag är därför glad att det har uppmärksammats och att en ändring nu kommer till stånd.

En sådan ändring får emellertid inte utformas så att den kan riktas mot kvinnor och män vars makar förvärvsarbetar. Vi vet att det i praktiken är framför allt kvinnor som drabbas. Jag skulle vara tacksam om utbildningsministern vill vederlägga mina farhågor på den punkten.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Självfallet skall man ta hänsyn till varje sökandes individuella ekonomi.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1978/79:190 och 201 till näringsutskottet

1978/79:204 till skatteutskottet

Nr 125

Tisdagen den
17 april 1979

*Om rätten till
utbildningsbidrag
vid forskarutbildning*

§ 11 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1978/79:2447 och 2448 till socialutskottet
1978/79:2449 till konstitutionsutskottet
1978/79:2450–2453 till arbetsmarknadsutskottet
1978/79:2454 och 2455 till finansutskottet

§ 12 Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1978/79:29
Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1978/79:18 och 19
Socialutskottets betänkanden 1978/79:28, 31 och 32
Utbildningsutskottets betänkande 1978/79:29
Jordbruksutskottets betänkanden 1978/79:22 och 23

§ 13 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställning 1978/79:171

§ 14 Talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle socialutskottets betänkanden nr 28, 31 och 32 uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 15 Anmäldes och bordlades

Propositioner

1978/79:185 om ändring i dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Schweiz
1978/79:203 om Nordiska ministerrådets kulturbudget för år 1980
1978/79:206 om Nordiska ministerrådets allmänna budget för år 1980
m. m.
1978/79:210 om ändrad företagsbeskattning

§ 16 Anmäldes och bordlades

Motioner

1978/79:2456 av *Stig Alemyr m. fl.*
1978/79:2457 av *Arne Blomkvist m. fl.*
1978/79:2458 av *Gösta Bohman m. fl.*
1978/79:2459 av *Gösta Bohman m. fl.*
1978/79:2460 av *Gösta Bohman m. fl.*
1978/79:2461 av *Gösta Bohman m. fl.*
1978/79:2462 av *Gösta Bohman m. fl.*
1978/79:2463 av *Gösta Bohman m. fl.*
1978/79:2464 av *Gösta Bohman m. fl.*
1978/79:2465 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*
1978/79:2466 av *Arne Persson m. fl.*
1978/79:2467 av *Lars Werner m. fl.*
1978/79:2468 av *Åke Wictorsson*
1978/79:2469 av *Erik Wärnberg m. fl.*
med anledning av propositionen 1978/79:111 om åtgärder mot krångel och onödig byråkrati m. m.

1978/79:2470 av *Rolf Dahlberg*
1978/79:2471 av *Erik Wärnberg m. fl.*
med anledning av propositionen 1978/79:112 om regionalpolitik

1978/79:2472 av *Fritz Börjesson m. fl.*
1978/79:2473 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*
1978/79:2474 av *Kerstin Göthberg m. fl.*
1978/79:2475 av *Bertil Jonasson m. fl.*
1978/79:2476 av *Wiggo Komstedt och Bo Lundgren*
1978/79:2477 av *Svante Lundkvist m. fl.*
1978/79:2478 av *Hans Wachtmeister m. fl.*
med anledning av propositionen 1978/79:136 om trädgårdsnäringen

1978/79:2479 av *Lars Werner m. fl.*
med anledning av propositionen 1978/79:154 om omfördelning av den årliga
fordonsskatten, m. m.

1978/79:2480 av *Knut Wachtmeister och Göthe Knutson*
1978/79:2481 av *Erik Wärnberg m. fl.*
med anledning av propositionen 1978/79:161 om ändring i uppbördsförfarandet enligt uppbördslagen (1953:272), m. m.

1978/79:2482 av *Sven Aspling m. fl.*
1978/79:2483 av *Gösta Bohman m. fl.*
1978/79:2484 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*
1978/79:2485 av *Gunnar Oskarson m. fl.*
1978/79:2486 av *Lars Werner m. fl.*
med anledning av propositionen 1978/79:168 om föräldrautbildning och
förbättringar av föräldraförsäkringen m. m.

1978/79:2487 av *Anton Fågelsbo m. fl.*
med anledning av propositionen 1978/79:170 med förslag till lag om
finansbolag, m. m.

1978/79:2488 av *Hagar Normark*
med anledning av propositionen 1978/79:171 om ändring i vallagen
(1972:620) m. m.

1978/79:2489 av *Sven Aspling m. fl.*
1978/79:2490 av *Ingegerd Troedsson m. fl.*
1978/79:2491 av *Lars Werner m. fl.*
med anledning av propositionen 1978/79:177 om ändrade ersättningsregler
inom sjukförsäkringen, m. m.

§ 17 Anmäldes och bordlades

Justitieutskottets betänkanden

1978/79:30 med anledning av propositionen 1978/79:90 med förslag till ändring i rättshjälpslagen (1972:429) m. m. jämte motioner

1978/79:31 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller anslag till rättshjälp m. m.

Socialutskottets betänkande

1978/79:33 med anledning av motioner om vissa resurs- och organisatoriska frågor m. m. på arbetsmiljöområdet

Utbildningsutskottets betänkanden

1978/79:30 med anledning av propositionen 1978/79:144 om bidrag till en svensk vetenskaplig expedition till Arktis jämte motion

1978/79:31 med anledning av propositionen 1978/79:93 om genomförande av totaldimensionerad högskola och propositionen 1978/79:100 såvitt gäller anslag till utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken samt till lokala och individuella linjer och enstaka kurser jämte motioner

1978/79:32 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller anslag till utbildning för tekniska yrken, utbildning för vårdyrken, utbildning för kultur- och informationsyrken samt bidrag till kommunal högskoleutbildning m. m. jämte motioner

1978/79:33 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller anslag till utbildning för undervisningsyrken jämte motioner

Trafikutskottets betänkanden

1978/79:16 med anledning av propositionen 1978/79:127 om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten såvitt avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

1978/79:17 med anledning av propositionen 1978/79:149 om flygtrafik på Nordkalotten jämte motion

1978/79:20 med anledning av propositionen 1978/79:116 om vissa sjöfartsfrågor jämte motioner

Näringsutskottets betänkanden

1978/79:34 med anledning av motioner om skogsindustrin

1978/79:35 med anledning av propositionen 1978/79:155 om överlåtelse av viss staten tillhörig fast egendom

Civilutskottets betänkande

1978/79:29 med anledning av propositionen 1978/79:100 i vad avser vissa anslag till räddningstjänst m. m.

§ 18 Anmälan av interpellationer

Nr 125

Tisdagen den
17 april 1979

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

*Anmälan av
interpellationer*

den 6 april

1978/79:172 av *Carl-Wilhelm Lothigius* (m) till utrikesministern om en överenskommelse mellan Östersjöstaterna om åtgärder mot oljekatastrofer:

Jag behöver inte upprepa de risker som en oljekatastrof i Östersjön medför för hela den levande faunan. Den innebär inte bara lidande och död för fåglar och andra djur utan förstör och uttunnar växtligheten i området. Under långa tider förstörs också möjligheterna för människorna att utnyttja skärgården för fiske, bad och rekreation. Vårt klimat är sådant att det är särskilt nödvändigt för oss svenskar att kunna utnyttja den korta sommaren, inte minst i denna i världen ganska unika skärgård.

Samma förhållande måste gälla fiske och rekreation för alla länder som är belägna runt Östersjön. Samarbeta har upprättats mellan dessa länder, och uttalanden har gjorts om samverkan att hålla Östersjön så ren som möjligt. Detta är i och för sig värdefullt, men när en katastrof inträffar, som nu har skett, är det nödvändigt att vidta *gemensamma praktiska åtgärder*. Det betyder att om ett fartygshaveri inträffar i närheten av någon Östersjöstat bör även de andra ländernas resurser omedelbart tas i anspråk för att snabbt avgränsa och eliminera olyckan. I en allmän säkerhetsfråga av denna art förutsätter detta ett öppet informationssystem länderna emellan.

Med anledning av det anförda ber jag att till utrikesministern få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser utrikesministern vidta för att skapa en överenskommelse mellan Östersjöstaterna om gemensam aktion i omedelbar anslutning till oljekatastrofer och liknande i Östersjön?

den 17 april

1978/79:173 av *Carl-Henrik Hermansson* (vpk) till statsministern om beredskapen mot oljekatastrofer:

De fullständiga skadeverkningarna av den senaste oljekatastrofen i Östersjön är ännu icke kända. Klart är att betydande skador på djur- och växtliv måste befaras. Stränder är dessutom nedsmutsade. Ännu medan bekämpningsarbetet pågår är det nödvändigt att klarhet skapas i en rad frågor. Dessa berör f. n. flera olika departement. Även andra skäl talar för att en interpellation angående åtgärderna mot oljekatastrofen ställs till statsministern.

Enligt tidningsuppgifter skulle de svenska myndigheterna redan den 10 mars ha underrättats om den sovjetiska oljetankern Antonio Gramscis

Tisdagen den
17 april 1979

*Anmälan av
interpellationer*

grundstötning utanför Ventspils och det oljeläckage som skett. Vad som därefter nått allmänheten fram till den tidpunkt nästan en månad senare då oljebekämpningen sattes in vid den svenska kusten är i huvudsak endast optimistiska uttalanden från ansvariga myndigheter att någon större fara inte förelåg. Någon beredskap att effektivt bekämpa oljan synes trots den långa väntetiden icke ha upprättats. När katastrofen var ett faktum litade myndigheterna under lång tid till insatser av frivilliga.

De frivilliga har också utträttat ett beundransvärt arbete. Men detta skulle i betydande grad ha underlättats och blivit effektivare om t. ex. transporter från början ordnats på ett bättre sätt, om material och skyddskläder ställts till förfogande etc. De frivilligas insatser har senare kompletterats med militära insatser. En fråga som icke besvarats är varför en massiv militär insats icke sattes in på ett tidigt stadium.

Oljekatastrofen reser också mera långsiktiga problem. På det internationella planet måste det vara angeläget att den s. k. Helsingforskonventionen snabbt ratificeras av samtliga Östersjöstater. Inom vårt land är det nödvändigt att beredskapsplaner upprättas regionvis, att en enhetlig operativ ledning skapas för oljebekämpning till sjöss och till lands, att utbildning av arbetsledare för oljebekämpning ordnas, att beredskapsdepåer upprättas med material, båtar etc. för oljebekämpning osv.

Det avgörande är givetvis att förhindra att olyckor sker vilka leder till oljeutsläpp. Här finns dels nödvändigheten av att arbeta för strängare internationella regler, dels nödvändigheten av att vidta åtgärder beträffande oljetonnage på svenska vatten. Inskränkningar kan behöva föreskrivas när det gäller passage för oljetankrar på ur olika synpunkter känsliga vattenområden, föreskrifter kan ges om konstruktionen av oljetankrar osv.

Med hänvisning till det anförda ställer jag följande frågor till statsministern:

1. Vill statsministern ge en fullständig redogörelse för de svenska myndigheternas förberedelser för att möta oljekatastrofen sedan kunskap erhållits om oljeutsläppet vid Ventspils?

2. Varför gjordes icke en massiv militär insats på ett tidigare stadium av oljebekämpningen?

3. Kan insatserna av personal och materiel f. n. bedömas som tillräckliga eller förbereds ytterligare insatser?

4. Vilka initiativ avser regeringen att ta för att avtalet från 1974 mellan Östersjöstaterna skall träda i kraft?

5. Vilka initiativ avser regeringen att ta för att tillräckliga beredskapsplaner för oljebekämpning skall upprättas och en enhetlig operativ ledning av all oljebekämpning säkras?

6. Vilka initiativ avser regeringen att ta för en bättre personell och materiell beredskap mot oljekatastrofer – utbildning av arbetsledare, uppläggning av beredskapsdepåer, förmånligare ersättningsregler till kommunerna etc.?

7. Vilka initiativ avser regeringen att ta för att söka förhindra att nya oljekatastrofer inträffar – genom strängare internationella regler, begräns-

ningar av rätten för oljetankrar att passera vissa farvatten, föreskrifter om konstruktionen av oljetankrar etc.?

Nr 125

Tisdagen den
17 april 1979

§ 19 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

*Meddelande
om frågor*

den 11 april

1978/79:491 av *Mats Hellström* (s) till kommunministern om åtgärder med anledning av oljekatastrofer:

Genom att oljekatastrofen i Stockholms skärgård kunnat bekämpas först på ett mycket sent stadium riskerar man utomordentligt omfattande miljökador i stora delar av skärgården. De marinbiologiska livsbetingelserna försämrats allvarligt. Detsamma gäller oljeskadorna i Bohuslän, där mycket stora kustområden inte har blivit sanerade efter katastrofen i november. Därtill kommer uppgifter om att nya stora oljefläckar nu siktas i Östersjön såväl utanför Gotland, Öland som vid Stockholmskusten. Detta innebär svåra påfrestningar på samhällets organisation för oljebekämpning. Extraordinära personella, ekonomiska och tekniska insatser (fartyg, oljebekämpningsutrustning) är nödvändiga, utöver frivilliginsatserna och den hjälp från militär som hittills har satts in, om inte stora delar av livet i vattnen i Stockholms skärgård och på Bohuskusten allvarligt skall hotas.

Mot denna bakgrund får jag ställa följande fråga till kommunministern:

Vilka extraordinära åtgärder av ekonomisk, personell och teknisk art är regeringen beredd att vidta för att minska miljökadorna av den nu aktuella oljekatastrofen i Stockholms skärgård och den som tidigare drabbat Bohuskusten?

den 12 april

1978/79:492 av *Per Unckel* (m) till försvarsministern om kostnaderna för anskaffning av ett nytt lätt attackflygplan:

I diskussionerna om anskaffning av ett nytt lätt attackflygplan har de ytterligare 600 miljoner som enligt ÖB krävs för att SK 38/A 38 skall rymmas inom den lägre planeringsnivån kommit att tillmätas stor betydelse. Oaktat det faktum att ÖB:s lägre ram är oacceptabelt låg har det vid olika tillfällen hävdats att också de 600 miljonerna skulle kunna sparas. Bl. a. har härvid pekats på att avsätta omställningsbidrag till Saab-Scania vid slutet av detta århundrade skulle kunna avvaras och marinens och flygvapnets anskaffning av sjömålsrobot samordnas till en sammanlagd besparing på drygt 700 milj. kr.

Därutöver har det tidigare antytts att Saab-Scania öppnat möjlighet för en ytterligare prisreduktion. Saab-Scania bekräftar nu offentligt att företaget

faktiskt erbjudit regeringen ett pris som utöver den ovan nämnda sjömåls-robotbesparingen om 300 milj. kr. skulle sänkt SK 38/A 38-paketets pris med ytterligare 200 milj. kr.

Varför har regeringen underlåtit att för riksdagen redovisa de lägre kostnader för SK 38/A 38 som uppenbarligen nu är de mest aktuella och relevanta?

den 17 april

1978/79:493 av *Gunnar Richardson* (fp) till statsrådet Birgit Rodhe om de centrala proven i gymnasieskolan:

Enligt vad jag erfarit har flera skolledare börjat oro sig för att de centrala proven skall få allt mindre betydelse. Bakgrunden till detta är att skolöverstyrelsen 1978 utfärdat nya föreskrifter om obligatoriska prov på gymnasieskolans två-, tre- och fyraåriga linjer. I dessa föreskrifter har överstyrelsen angett att lärare i stället för det centralt utgivna provet efter rektors medgivande kan använda eget utarbetat prov. En sådan möjlighet har också funnits enligt tidigare anvisningar från SÖ men har då varit förbunden med vissa villkor. Särskilda skäl skulle föreligga och anmälan med bifogande av det aktuella provet skulle ske till SÖ i god tid före provtillfället.

Jag kan med hänsyn till lydelsen i de senaste utfärdade SÖ-anvisningarna förstå skolledarnas farhågor rörande de centrala proven och vill i klarläggande syfte ställa följande frågor till skolministern:

Skall de senaste anvisningarna från SÖ vara uttryck för en ny, mindre restriktiv ordning i fråga om möjligheten att utbyta centrala prov mot "egna" av läraren utarbetade prov och anser i så fall skolministern att detta är en riktig utveckling?

1978/79:494 av *Gunnel Jonäng* (c) till kommunikationsministern om arbetsituationen vid SJ:s verkstad i Bollnäs:

Är kommunikationsministern beredd – mot bakgrund av den aktuella arbetssituationen vid SJ-verkstaden i Bollnäs – att vidtaga åtgärder, så att nyanställningar kan ske och en positiv utveckling av verkstaden kan säkras?

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.17.

In fidem
BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert